Сповідь душі митця у кіноповісті О. Довженка "Зачарована Десна". Твір 11 клас

У кожної людини, мабуть, настає така пора, коли виринають у пам'яті найпривабливіші образи дитинства, згадуються дорогі, але далекі тепер люди, і вона намагається «усвідомити свою природу на ранній досвітній зорі коло самих її первісних джерел».

Для О. П. Довженка кіноповість «Зачарована Десна» — щира лірична сповідь, каяття у своїх та людських зроблених і незроблених гріхах. Читаючи цей твір, ми глибше проникаємо в духовний світ митця, в його творчу лабораторію і вчимося так любити життя, усе прекрасне в ньому, як любив його письменник. У кіноповісті переплітаються два плани розповіді — від імені малого Сашка і від імені зрілого митця.

Тож і «гріхи» переплітаються малі й великі — від вирваної потай недозрілої моркви до покинутого у фашистській неволі старого батька.

Письменник переживає біль усього народу, сприймає його як свій власний. Розповідаючи про те, як зникло з лиця землі у ворожому вогні його прекрасне село, він описує свій стан як крик душі: «Горів і я тоді у тім вогні, загибав усіма смертями людськими, звірячими, рослинними: палав, як дерево чи церква, гойдався на шибеницях, розлітався прахом і димом од вибухів катастрофічних. З м'язів моїх і потрощених кісток варили мило в Західній Європі в середині двадцятого століття. Шкіра моя йшла на палітурки і абажури для ламп, валялась на дорогах війни, виутюжена танками останньої війни людства». Роздумуючи над сенсом буття, Довженко приходить до висновку, що «життя прекрасне, що само по собі воно є найбільшим і найвеличнішим з усіх мислимих благ». Вбачає своє покликання як митця в тому, щоб показати народові саме це, піднести його над щоденним мінливим «в постійній драмі і радості» життям і допомогти осягти вищі істини.

Письменник досліджує в «Зачарованій Десні» риси національного характеру свого народу. І дивується безмірній любові до праці свого батька, матері, діда, односельців, милується їхніми талантами, красою. Дід Семен, наприклад, як «китайський фокусник» ловив рибу руками, найкраще збирав гриби і ягоди в лісі, був майстерним оповідачем. Батько орав, сіяв так красиво. Навіть тоді, коли ложку тримав у руці, можна було замилуватись. Мати невтомно насаджувала все в городі, щоб росло і радувало око, добре співала. А дядько Самійло був неперевершеним косарем.

Разом із тим О. П. Довженко відзначає покірність долі та безмежну терплячість своїх земляків, у житті яких було «багато неладу, плачу, темряви й жалю», і топили вони їх «в горілці та сварці». Але ж і оптимізм їх, здатність до гумору теж гідні подиву! Згадаймо сцену з повінню: «Ой, як же не зарегоче наше затонуле село, як не возрадуються стріхи! Баби, дівки, чоловіки, діти! От народ! Отак сміятися з святої паски, з самих себе, з усього на світі на Великдень! І де? На стріхах, в оточенні коней і корів, що тільки роги й голови стирчать з холодної води».

І в дорослому віці з душевним трепетом пригадує митець, який вплив на його дитячу душу мали народні пісні, щедрівки, колядки, присвячені персонально кожному члену родини. І він у дівочих колядках уже не бешкетник Сашко, а «молодець Сашечко», що по торгу ходив, коня продавав та «сватав паняночку з-за Дунаєчку».

А над усім цим — могутній, всеперемагаючий дух природи — «зачарованої Десни», лісу,

лугу, сіножаті і навіть повені: «Жили ми в повній гармонії з силами природи. Зимою мерзли, літом смаглись на сонці, восени місили грязь, а весною нас заливало водою, і хто цього не знає, не знає тієї радості і повноти життя».

Ми не можемо не погодитися з мудрою думкою письменника, що «сучасне завжди на дорозі з минулого в майбутнє». Тому нам зрозуміле близьке намагання автора довести читачам-сучасникам і майбутнім поколінням, що необхідно пам'ятати про землю, де народився, берегти усе краще в собі, що дане від природи і виховане батьками, як дорогоцінний скарб, щоб не втратити «щастя бачити... зорі навіть у буденних калюжах на життєвих шляхах». Адже «світ одкривається перед ясними очима перших літ пізнання, всі враження буття зливаються в невмирущу гармонію, людяну, дорогоцінну. Сумно і смутно людині, коли...

обертаючись до найдорожчих джерел дитинства та отроцтва, нічого не бачить вона дорогого, небуденного, ніщо не гріє її, не будить радості ані людяного суму. Безбарвна людина ота, яку посаду не посідала б вона, і труд її, не зігрітий теплим промінням часу, безбарвний».

Отже, кіноповість «Зачарована Десна» — це незабутнє одкровення автора, його духовний заповіт нащадкам і заклик творити добро.